

**ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ УГКЦ ЯК ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА
В КАНАДІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В ТРЕТІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.**

13.00.01 / Е. Ю. Игнатъева, – Великий Новгород, 2015. – С. 391.

3. Катеруша О.В. Дидактичні умови активізації навчальної діяльності студентів у процесі вивчення іноземних мов: автореф. дисер. на здобут. ступеня канд. пед. наук: 13.00.09 / О. В. Катеруша. – Кривий Ріг, 2010. – С. 20.

4. Ляудис В.Я. Формирование учебной деятельности студентов “В.Я. Ляудис. – Москва: Издательство московского университета, 1989. – С. 240.

5. Майер Р. В. Кибернетическая педагогика: имитационное моделирование процесса обучения: монография/Р.В. Майер – Глазов: Глазов. гос. пед. Ин-т, 2014. – С.141.

REFERENCES

1. Grigorev, S.G. (2005). *Informatizatsiya obrazovaniya: ucheb. dlya stud. pedagog. vyssh. ucheb. zaved.* [Informatization of education: textbook. for stud. teacher. uch. proc. head.]. Moscow, 231p. [in Russian].

2. Ignateva, Ye. Yu. (2015). *Pedagogicheskoe upravlenie uchebnoy deyatel'nostyu studentov sovremennogo vuza* [Pedagogical management of educational activity of students of modern high school]. Doctor's thesis. Velikiy Novgorod, 391p. [in Russian].

3. Katerusha, O.V. (2010). *Dydaktychni umovy aktyvizatsii navchalnoi diialnosti studentiv u protsesi vyvchennia inozemnykh mov* [Didactic conditions of activation of educational activity of students in learning foreign languages] *Extended abstract of candidate's thesis.* Kryvyi Rih, 20p. [in Ukrainian].

4. Lyaudis, V.Ya. (1989). *Formirovanie uchebnoy deyatel'nosti studentov* [Formation of educational activity of students]. Moscow: Izdatel'stvo moskovskogo universiteta, 240 p. [in Russian].

5. Mayer, R. V. (2014). *Kiberneticheskaya pedagogika: imitatsionnoe modelirovanie protsessa obucheniya: monografiya* [Cybernetic pedagogy: simulation of the learning process: monograph]. Glazov: Glazov, 141p. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 04.05.2017

УДК 37.01:27 – 774 – 56(71) “18/19”

Галина Залуцька, викладач кафедри іноземних мов
Національного університету “Львівська політехніка”

**ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ УГКЦ ЯК ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА
В КАНАДІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В ТРЕТІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.**

У статті висвітлюється педагогічна діяльність УГКЦ в українській діаспорі Канади в кінці ХІХ – другій половині ХХ ст. Розглянуто роль церкви в зародженні та розвитку українського шкільництва в Канаді на прикладі парафіяльних шкіл та проаналізовано їх структуру. Представлені статистичні дані, які характеризують розвиток навчального процесу: подано кількість парафіяльних шкіл та учнів, які в них навчалися. Стаття містить нову та важливу інформацію про початки освіти українців в Канаді та роль церкви в цьому процесі.

Ключові слова: шкільництво, освіта, Українська греко-католицька церква (УГКЦ), Канада, парафіяльна школа.

Табл. 1. Літ. 14.

Галина Залуцькая, преподаватель кафедры иностранных языков
Национального университета “Львовская политехника”

**ПРИХОДСКИЕ ШКОЛЫ УГКЦ КАК ЭЛЕМЕНТ УКРАИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ
В КАНАДЕ В КОНЦЕ ХІХ В ТРЕТЬЕЙ ЧЕТВЕРТИ ХХ ВЕКА**

В статье освещается педагогическая деятельность УГКЦ в украинской диаспоре Канады в конце ХІХ – второй половине ХХ в. Рассмотрена роль церкви в зарождении и развитии украинского образования в Канаде на примере приходских школ и проанализирована их структура. Представлены статистические данные, характеризующие развитие учебного процесса: указано количество приходских школ и учащихся. Статья содержит новую и важную информацию о зарождении образования украинцев в Канаде и роли церкви в этом процессе.

Ключевые слова: школьное образование, Украинская греко католическая церковь (УГКЦ), приходская школа.

Halyna Zalutska, Lecturer of Foreign Languages Department
Lviv Polytechnic National University

**THE PARISH SCHOOLS AS AN ELEMENT OF UKRAINIAN SCHOOLING IN CANADA
AT THE END OF XIXTH – THE THIRD QUARTER OF XXTH CENTURY**

ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ УГКЦ ЯК ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА В КАНАДІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В ТРЕТІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.

The article highlights the pedagogical activity of the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC) in the Ukrainian Diaspora of Canada at the end of XIX – the second half of the XX th century. The author analyzes the role of the Church in the foundation and development of Ukrainian schooling taking as the example the parish schools. The structure of these schools has been analyzed. The statistical data concerning the number of parochial schools and students who studied there and the characteristics of the educational process are presented in the article. The article contains the new and important information about the beginning of education of Ukrainians, the role of priests, Basilian monks, Redemptorists and the Sisters Servants of Mary Immaculate in this process. The author presents the reasons which made the clergy of the Ukrainian Greek Catholic Church take part in the providing of Ukrainian children with education and types of schools where Ukrainians studied. The peculiarities of Saturday schools, night schools, full-day schools and summer schools which were founded by the clergy of the Ukrainian Greek Catholic Church are analyzed in details. The author provides the examples of these types of schools and their curricula. The great role of the Ukrainian Greek Catholic Church representatives in formation of Ukrainian schooling and the national awareness of Ukrainians in Canada are confirmed in the article.

Keywords: schooling, an education, Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC), Canada, a parish school.

Постановка проблеми. Освіта завжди була важливим фактором збереження національної ідентичності української діаспори. Власне з її розвитком, передовсім на шкільному рівні, українці пов'язували своє існування на чужині як окремої етнічної групи, вбачали у ній спосіб запобігти асиміляції. Великий вклад у розвиток українського шкільництва в Канаді внесла Українська греко-католицька церква, яка від самих початків існування в Канаді зберегла про належну освіту своїх вірних, збереження культури і традицій свого народу. Практично при кожній греко-католицькій громаді були школи, де українські діти отримували освіту різного рівня. Церква забезпечувала їх вчителями, матеріальною підтримкою, спрямовувала навчання на національно-патріотичне виховання та згуртування навколо навчальних закладів, які створювала, не лише учнів, але і старших поколінь української громади. Дослідження канадської системи шкільної освіти УГКЦ є ключовим елементом не лише для студій української освіти в Канаді, але й важливе для розвитку сучасної української педагогіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження та вивчення історії української діаспори в Канаді та її освітню діяльність внесли такі українські та канадські вчені як: О. Войченко, П. Кравчук, М. Хом'як, Б. Казимира. Проблемами становлення українського шкільництва в Канаді займалися Л. Божук, Ю. Заячук, Т. Кучай, С. Романюк, І. Рудницька-Юрійчук, І. Руснак та інші дослідники. Багато праць, присвячених проблемам історії українського шкільництва в Канаді, представлені в працях канадських дослідників і педагогів-практиків Б. Білаша, І. Боднарчука, М. Боровика, М. Іванчука, П. Кравчука, М. Лупула, О. Мартиновича, М. Марунчака, Я. Петришина, Д. Прокопа, Я. Славутича, І. Шкварка та ін. Однак, дані праці не висвітлюють усіх проблем, що стосуються питання становлення

шкільництва в українській діаспори Канади, зокрема ролі УГКЦ в цьому процесі.

Метою даного дослідження є висвітлення історії педагогічної діяльності УГКЦ в Канаді, її ролі у зародженні та розвитку українського шкільництва в кінці ХІХ – другій половині ХХ ст., а також аналіз структури шкільної освіти в канадських парафіях УГКЦ узгаданий період.

Виклад основного матеріалу. Із перших років перебування в Канаді іммігранти з України будували своє організаційне життя, прагнули, з одного боку, адаптуватися до місцевих умов, а з іншого – зберегти свою національну і релігійну ідентичність. Тогочасне імміграційне законодавство Канади під цим оглядом було досить сприятливе, оскільки практично не містило ніяких обмежень щодо національності, освіти, віросповідання, соціального стану та політичних переконань переселенців. Канадська етнонаціональна політика надавала досить великі можливості для відтворення важливих національно-культурних компонентів і збереження підґрунтя національної самовідомості [7]. Наприклад, ухвалений у 1897 р. в провінції Манітоба “шкільний закон” передбачав, що, якщо в навчальному закладі є хоча б десять учнів, які розмовляють іншою, але рідною для них мовою, то саме цією мовою повинно проводитися навчання. Аналогічно декрет Північно-Західних Територій 1901 р. (1903 р. постали провінції Саскачеван і Альберта) дозволяв навчання учнів даного регіону після занять у державних школах національною мовою [3, 26]. З огляду на такі умови українські школи почали активно з'являтися в Канаді ще з кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Ситуація, однак, змінилася з приходом до влади у Канаді у 1916 р. ліберальної партії, яка скасувала двомовну шкільну систему в країні. Внаслідок прийняття резолюції про заборону двомовного навчання, усі державні двомовні українські школи та учительські курси було закрито [4, 153].

ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ УГКЦ ЯК ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА В КАНАДІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В ТРЕТІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.

Фактично після Першої світової війни українську мову та українознавство можна було вивчати лише у приватних школах, значна кількість яких діяла при парафіях УГКЦ.

В умовах відсутності української державності церква була змушена взяти на себе роль організатора шкіл і, відповідно, зберігача національної ідентичності. Створюючи школи, УГКЦ передовсім дбала про потреби своїх вірних, а також намагалася протидіяти досить активній діяльності серед українців місцевих протестантських місіонерів, а також духовенства Російської православної церкви і, певною мірою, Римо-католицької церкви [1, 41; 6]. Заборона двомовної освіти в Канаді й, відповідно, загроза асиміляції, ще більше інтенсифікувала процес створення мережі своїх шкіл в УГКЦ.

Перші кроки в розвитку шкільництва в Канаді зробив священник П. Тимкевич, який прибув до Канади у червні 1898 р. Він спробував zorganizувати школу для дівчат у м. Едмонтон і для цього у львівському осередку товариства “Просвіта” за свої кошти придбав 80 букварів. Приблизно в той же час в Вінніпезі перші спроби у створенні шкіл здійснювали священники Дмитро Поливка та Василь Жолдак [4, 156]. Хоча їхні спроби й не увінчалися успіхом, але стали поштовхом для створення та організації інших навчальних закладів.

Більш планомірна робота з організації українських шкіл розпочалася з жовтня 1902 р., після прибуття до Канади місії Чину св. Василя Великого (ЧСВВ) на чолі з о. Платонідом Філясом і сестер Згромадження Сестер Служебниць Непорочної Діви Марії (ССНДМ). Місія була вислана митрополитом Андреем Шептицьким на прохання українців, що мешкали в Канаді і її метою була духовна опіка вірних УГКЦ, а також праця на ниві освіти і з молоддю [8, 69 – 70]. У 1904 р. василіянин Матей Гура заснував у Вінніпезі “Товариство Пречистої Діви Марії”, яке відкрило школу для дорослих. У січні 1905 р. за його ж ініціативою розпочала роботу перша вечірня українська школа при парохії святого Миколая у Вінніпезі, реорганізована згодом у першу українську школу. Тоді ж, сестри ССНДМ заснували рідну школу у Едмонтоні, заняття в якій відбувалися щоденно після навчання у державній школі. Черговий етап у розвитку українського церковного шкільництва в Канаді пов’язаний з іменем єпископа Н. Будки, який ініціював створення двох українських бурс у Вінніпезі. У 1917 р. ним засновано Бурсу ім. Т. Шевченка у Едмонтоні [13, 12 – 13].

Звичайно, перші кроки церковного

шкільництва були непростими. Церковні організації, зважаючи на рівень прибутків своїх вірних, не мали достатньо коштів на належне утримання створених при них шкіл. Так згадана школа у Вінніпезі протягом перших шести років вела навчання у підвалі церкви, і лише в 1911 р. на кошти парафії було зведено спеціальне шкільне приміщення [12, 291]. Не зважаючи на це, УГКЦ не припиняла працю на ниві шкільництва.

Наступні хвилі імміграції, особливо після Другої світової війни, спричинилися до збільшення кількості українців в Канаді, а також розвитку і розширення шкільної мережі, зокрема церковної. Згідно з неофіційними даними, станом на 1958 р. у Канаді діяло 600 “рідних шкіл” (майже 2/3 яких утримувалися католицькими парафіями), в котрих навчалася близько 18 тисяч учнів. У 1960-х роках одна лише Українська греко-католицька церква опікувалася 80 українськими школами, в яких навчалася 3 тисячі учнів, і 96 недільними школами, де навчалася 5 тисяч дітей [2, 59].

Серед загалу шкіл, які засновувала УГКЦ в Канаді, можна виокремити: вечірні, суботні, цілоденні та вакаційні (літні) школи.

Найбільш розповсюдженими були вечірні школи. Їхнім головним завданням було давати початкову освіту у вільний від основного навчання чи праці час, тому уроки в них відбувалися 3 – 4 рази на тиждень (ввечері – від 17 до 19 год.). Програма навчання в такій школі передбачала вивчення української мови (5 год.), історії та літератури (по 2 год.), релігії (3 год.), декоративно-прикладного мистецтва (1 год.) [11, 12].

Перша українська вечірня церковна школа, як вже було згадано, створена в 1905 році у Вінніпезі (Манітоба) з ініціативи о. Матей Гури ЧСВВ. Вчителювали в цій школі спочатку світські вчителі та о. М. Гура, а згодом черниці зі Згромадження Сестер Служебниць Непорочної Діви Марії. Навчання первісно відбувалося в парафіяльному будинку, а пізніше у підвальному приміщенні церкви. У цій школі діти мали можливість вивчати українське письмо і початковий рівень англійської. На час створення школа налічувала близько п’ятдесяти дітей. Заняття проводилися тричі на тиждень і вони тривали дві години: з 17 до 19 год. вечора. Переважно тут навчалися діти з сімей, які нещодавно емігрували і зовсім не знали англійської мови [4, 157 – 158].

Найбільш різнобічну освіту, серед шкіл заснованих УГКЦ, давали так звані цілоденні школи. Окрім обов’язкових дисциплін, визначених державним департаментом освіти для

**ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ УГКЦ ЯК ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА
В КАНАДІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В ТРЕТІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.**

Таблиця 1.

Загальний стан цілоденних шкіл УГКЦ в Канаді станом на 1941 рік

Місто, провінція	Кількість учнів	Кількість сестер-вчителів
Монреаль, Квебек	140	4
Віндзор, Онтаріо	72	2
Вінніпег, Манітоба	145	5
Едмонтон, Альберта	125	3
Йорктон, Саскчеван	72	4
Реджайна, Саскчеван	38	1
Айтуна, Саскчеван	54	2

Джерело: Пропам'ятна книга з нагоди Золотого Ювілею Поселення Українського Народу в Канаді, 1891 – 1941, С. 33.

публічних шкіл, тут вивчалися українська мова, історія України, мистецтво тощо. При таких школах часто діяли різноманітні гуртки (музичні, хоріві, драматичні, танцювальні) [11, 12]. Однак, з огляду на різні чинники цілоденних шкіл було відносно мало.

Однією з перших цілоденних шкіл був навчальний заклад в Бівер Лейк (зараз Мандер, провінція Альберта). Ця школа почала зароджуватися ще у 1903 році, коли сестри ССНДМ, які прибули з Галичини і мали гімназійну освіту, почали проводити заняття в монастирській каплиці. Монахині навчали дітей української мови, музики і рукоділля. На навчання приходило 60 дітей, при чому 30 з них мешкало в монастирі [9, 74]. Офіційно школа розпочала свою діяльність у 1905 році. Крім обов'язкових дисциплін, визначених державним департаментом освіти для публічних шкіл, вивчалися українська мова (8 – 10 годин на тиждень), історія України (3 год.), релігія (4 год.), мистецтво (різьблення, вишивка, писанкарство – 2-3 год.). У додатковий час працювали музичний, хорівий, драматичний, танцювальний гуртки [11, 12]. В 1913 р. було збудовано новий шкільний будинок за допомогою о. Н. Крижанівського ЧСВВ, в якому до 1926 р. проводилися заняття цілоденної школи до 8-го степеню (класу) [9, 74]. Від 1910 до 1918 в школі навчалось близько 50 дітей, з 1918 до 1935 кількість учнів зросла до 85. В 1935 році було створено додаткові класи – тоді школа нараховувала 130 учнів [9, 31].

У зв'язку з тим, що постійно зростало число молоді, яка хотіла здобути освіту, цілоденними ставали школи, що первісно були вечірніми. Наприклад, такий шлях пройшли вже згадувана вище школа св. Миколая у Вінніпезі. З вересня 1905 р. ця школа була реорганізована в цілоденну українську школу з повною державною

навчальною програмою [3, 27]. В 1911 р. було збудовано нову будівлю для школи. На той час учні мали можливість навчатися тут 5 років (до 5-го класу) і школа нараховувала близько 400 дітей [8, 328]. Від 1914 року учні отримали можливість навчатися вже 10 років (до 10-го класу). Від 1941 навчання тривало до 12-го класу [9, 32]. З 1955 діти мали змогу навчатися тут, починаючи з садочка і закінчуючи 12-тим класом. Вчителями у школі були сестри ССНДМ, які мали відповідну кваліфікацію й навчали дітей згідно вимог державного відділу освіти. Навчання в школі св. Миколая у Вінніпезі відбувалося англійською та українською мовами. Деякі батьки також висловлювали бажання, щоб їхніх дітей навчали й польської мови, що, на їхню думку, мало допомогти у вивченні англійської мови [10, 534]. Діти кожного року складали державні іспити. Департамент освіти не фінансував школи, проте регулярно надсилав до школи інспекторів [10, 537].

При багатьох греко-католицьких парафіях в Канаді функціонували суботні школи. Навчальний процес у більшості з них відбувався від вересня до травня, щосуботи, у першій половині дня (від 9 до 12 години).

Однією із таких шкіл була суботня школа, створена при парафії Архистратига Михаїла в Монреалі. У цій школі учні навчалися лише 7 років (до 7-го класу). Навчання відбувалося тут від вересня до травня, щосуботи від 9 до 12 години у двох кімнатах церковного будинку. Учителями були сестри ССНДМ, які прибули до Монреаля у 1936 році. Пізніше до праці в школі долучилися також світські вчителі. Директорами школи були священники, які викладали релігію і обряд: о. Миколай Кушнірик і о. Ігор Мончак. Школа проіснувала до квітня 1973 р. [14, 19].

Щоб охопити навчання якомога більше дітей

**ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ УГКЦ ЯК ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА
В КАНАДІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В ТРЕТІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.**

при греко-католицьких парафіях також створювали вакаційні школи. Вони працювали впродовж 4 – 6 тижнів під час канікул за навчальним планом елементарних шкіл. У них щоденно вивчалися українська мова, література, історія України, музика. Після занять учні займалися спортом, культурно-просвітницькою роботою, перебуваючи у повному рідномовному середовищі [11, 12 – 13].

У вакаційних школах переважно вчителювали сестри ССНДМ, а також священники: ЧСВВ і Згромадження Найсвятішого Ізбавителя (ЧНІ), рідше єпархіальні священники або світські (дяки). З огляду на це, до предметів, які передбачалися програмою, додавалися уроки релігії, катехизму. Заняття у вакаційних школах були досить розповсюдженим явищем. Відомо, наприклад, що у 1937 р. під час канікул сестри ССНДМ провели заняття у 85 українських колоніях, і їхні заняття відвідали 3916 дітей [9, 34].

В 1941 р. лише в айтунському окрузі 488 дітей навчалось у вакаційних школах [9, 34]. Духовенство також практикувало запрошувати для роботи у літніх школах учителів з Галичини. Так, у 1913 р. в школі у Вінніпезі працював відомий галицький поет П. Карманський [13, 13].

Висновки. УГКЦ відіграла вагому роль у заснуванні українського шкільництва в Канаді. Перші кроки в цьому напрямку вона зробила ще наприкінці ХІХ ст. Особливо ж важливою була її педагогічна діяльність після заборони двомовної освіти у 1916 р. Значний вклад в шкільництво вклали чернечі згромадження УГКЦ: ЧСВВ, ССНДМ і ЧНІ. Серед загалу шкіл, які заснувала УГКЦ в Канаді, можна виокремити: вечірні, суботні, цілоденні та вакаційні (літні) школи. Ці школи відігравали важливу роль в житті української канадської спільноти, надавали базову освіту та сприяли збереженню національної ідентичності в умовах чужомовного етнокультурного середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білаш Б. Н. *Англійсько-українське шкільництво в державній системі Манітоби*. – Мюнхен – Вінніпег, 1984. – 223 с.
2. Євтух В. Б., Ковальчук О. О. *Українці в Канаді*. – К., 1993. – 144 с.
3. Ковальчук О. О. *Двомовна освіта як чинник збереження ідентичності українців в Канаді та їх інтеграції в суспільство (кінець ХІХ–перша половина ХХ ст.)* / О. О. Ковальчук // *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. – 2013. – Вип. 14. – С. 25–43.

4. Марунчак М. *Історія українців Канади*. Т. 1. *Друге видання*. – Вінніпег, 1991. – 464 с.

5. Машикова І. *Освітня діяльність української діаспори в Канаді: історико-педагогічний аспект* / І. Машикова // *Українознавчий альманах*. – 2014. – Вип. 17. – С. 230–233.

6. Патарак І. *Діяльність релігійних об'єднань по організації парафіяльних громад в Канаді початку ХХ ст.* / І. Патарак // *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Історичні науки*. – 2007. – Вип. 9. – С. 326–333.

7. Преварська Л. В. *Культура українців в Канаді: тенденції та проблеми розвитку (кінець ХІХ–ХХ ст.)* / Л. В. Преварська: Авторефер. дис. канд. іст. наук: 17.00.01 / КНУ ім. Т. Шевченка, – К., 2001. – 20 с.

8. *Пропам'ятна книга Отців Василіян у Канаді*. – Торонто, 1953. – 435 с.

9. *Пропам'ятна книга з нагоди Золотого Ювілею Поселення Українського Народу в Канаді, 1891-1941*. – Йорктон (Саскачеван), – 1941. – 338 с.

10. *Пропам'ятна книга Українського народного дому у Вінніпегу* / [збір. С. Ковбель; ред. Д. Дорошенко]. – Вінніпег (Манітоба): *Український народний дім*, 1949. – 863 с.

11. Руснак І. *Розвиток українського шкільництва в Канаді (кінець ХІХ–ХХ ст.): автореф. дис. докт. пед. наук: спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки*. – К., 2000. – 37 с.

12. Сухобокова О. О. *Українська шкільна освіта в Канаді* / О. О. Сухобокова // *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]*. – 2010. – Вип. 18. – С. 290–295.

13. Франків І. Я. *Суспільна опіка греко-католицької церкви над українською еміграцією з Галичини (кінець ХІХ – початок ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 Історія України / Франків І. Я.; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка – Львів, 2011. – 20 с.*

14. Jurij-Myroslaw Lewyckuj. *The parish of st. Michael the archangel in Monreal/ J.M.Lewyckuj.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ucet.ca/UserFiles/File/Eparchial%20Events/The Parish of St Michael the Archangel in Montreal%20-%202017.pdf](http://www.ucet.ca/UserFiles/File/Eparchial%20Events/The%20Parish%20of%20St%20Michael%20the%20Archangel%20in%20Monreal%20-%202017.pdf) [25.04.2017].

REFERENCES

1. Bilash, B. N. (1984). *Anhliisko-ukrainske shkilnytstvo v derzhavnii systemi Manitoby* [English Ukrainian schooling in state system of Manitoba]. Munich, Winnipeg, 223 p.

ПАРАФІЯЛЬНІ ШКОЛИ УГКЦ ЯК ЕЛЕМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА
В КАНАДІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В ТРЕТІЙ ЧВЕРТІ ХХ СТ.

2. Ievtukh, V. B. & Kovalchuk, O. O. (1993). *Ukrainci v Kanadi* [Ukrainians in Canada]. Kyiv, 144 p.
3. Kovalchuk, O.O. (2013). *Dvovovna osvita yak chynnyk zberezhennia identychnosti ukrainsiv v Kanadi ta yikh intehtatsii v suspilstvo (kinets XIX–persha polovyna XX st.)*[Bilingual education as a factor of saving identity of Ukrainians in Canada and their integration into society (the end of XIX –the first part of XXth century)]. International Scientific Forum: sociology, psychology, pedagogy, management. Vol.14, pp. 25–43. [in Ukrainian].
4. Marunchak, M. (1991). *Istoriia ukrainsiv Kanady* [History of Ukrainians in Canada]. Vol.1, the second issue. Winnipeg, 464 p.
5. Mashkova, I. (2014). *Osvitnia diialnist ukrainskoi diaspory v Kanadi: istoryko-pedahohichni aspekt* [Educational activities of Ukrainian diaspora in Canada: historical and pedagogical aspect]. Almanac of Ukrainian Studies. Vol. 17, pp. 230–233.
6. Patarak, I. (2007). *Diialnist relihiinykh obiednan po orhanizatsii parafialnykh hromad v Kanadi pochatku XX st.*[The activity of religious associations in organizing the parish community in Canada in the early XXth century]. Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Historical science. Vol. 9, pp. 326–333.
7. Prevarska, L.V. (2001). *Kultura ukrainsiv v Kanadi: tendentsii ta problemy rozvytku (kinets XIX – XX st.)* [Culture of Ukrainians in Canada: Trends and Problems of Development (late XIX - XX centuries)]. *Abstract of scientific paper for a Candidate Degree in History*. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 20 p.
8. *Propamiatna knyha Ottsiv Vasylilian u Kanadi* (1953). [Commemorative book of Basilian Fathers in Canada]. Toronto, 435 p.
9. *Propamiatna knyha z nahody Zolotoho Yuvileiu Poseleennia Ukrainskoho Narodu v Kanadi, 1891-1941.* (1941). [Commemorative book to mark the Golden Jubilee of Ukrainian people settlement in Canada 1891-1941]. Yorkton, 338 p.
10. *Propamiatna knyha Ukrainskoho narodnoho domu u Winnipegu.*(1949). [Commemorative book of Ukrainian People’s House in Winnipeg]. Winnipeg, 863 p.
11. Rusnak, I. (2000). *Rozvytok ukrainskoho shkilnytstva v Kanadi (kinets XIX– XX st* [The development of Ukrainian education in Canada (late XIX - XX centuries)]: *Abstract of scientific paper for the academic degree of Doctor of Pedagogics* Kyiv, 37 p.
12. Sukhobokova, O. O. (2010). *Ukrainska shkilna osvita v Kanadi* [Ukrainian school education in Canada]. Scientific Notes of Mykhailo Kotsiubynsky Vinnytsia State Pedagogical University. Vol. 18, pp. 290–295.
13. Frankiv, I.Ia. (2011). *Suspilna opika hrekokatolytskoi tserkvy nad ukrainskoiu emihratsiieiu z Halychyny (kinets XIX – pochatok XX st.)*[Social Care of Greek Catholic Church of the Ukrainian emigration from Galicia (late XIX – early XX centuries)]. *Abstract of scientific paper for a Candidate Degree in History*. Ivan Franko National University of Lviv. Lviv, 20 p.
14. Jurij-Myroslaw Lewyckyj. The parish of st. Michael the archangel in Monreal. Available at: http://www.ucet.ca/UserFiles/File/Eparchial%20Events/The_Parish_of_St_Michael_the_Archangel_in_Monreal%5B1%5D.pdf (accessed 25 April 2017).

Стаття надійшла до редакції 28.04.2017

“Перша прикмета освіти – знати минуле і сучасне свого народу”.

Іван Франко
український письменник, поет, публіцист

“Раз добром зігріте серце – вік не прохолоне”.

Тарас Шевченко
український поет, письменник

“Хто не живе для других, для щастя інших, для блага ближнього, для блага батьківщини, на користь людству – той не живе для себе самого”.

Степан Ковалів
український письменник, педагог, перекладач

